

ЩРИХИ ОТ ЕПИСТОЛАРНАТА ТЕОРИЯ ЗА „ДОБРОТО ПИСАНИЕ“ НА „КРАСНИ ПИСМА“ В „СЛАВЕНОБОЛГАРСКИЙ ПРЕДРУЧНИЙ ПОСЛАТЕЛНИК ЗА НАСТАВЛЕНИЕ НА БОЛГАРСКИТЕ ЮНОШИ“ (1835) ОТ НЕОФИТ БОЗВЕЛИ И ЕМАНУИЛ ВАСКИДОВИЧ

Мария Мицкова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме. Настоящата статия набелязва някои щрихи от възрожденската епистолярната теория, представена на страниците на писмовника „Славеноболгарский предручний послателник за наставление на българските юноши“ (1835) от Неофит Бозвели и Емануил Васкидович. Основен фокус на изследването са филологическите възгледи на двамата свищовски учители по отношение на езиковата правилност и стилистичната издържаност на текста на писмото и техните съвети за създаване на добри и уместни писма.

На базата на просвещенското съотношение между правилното, благонравното и красивото Бозвели и Васкидович изграждат своя концепция за езика и стила на писмото, в основата на която залагат два принципа: „Пиши добре“ и „Пиши, както говориш“. Под общия знаменател на тези максими съавторите въвеждат стилистичните изисквания за краткост, простота, уместност и красота на езика.

Ключови думи: Неофит Бозвели; Ем. Васкидович; дидактична литература; писмовници; епистолярна теория; епистолярен стил

Излязъл като част на малката ученическа „енциклопедия“ „Славяноболгарское детоводство“ (1835) – поредица от учебници по аритметика, граматика, география, нравственост на Неофит Бозвели и Емануил Васкидович, „Славеноболгарский предручний послателник за наставление на българските юноши“¹ (Neophyte Bozvely; Vaskidovitch 1835), е едно от първите² ръководства по водене на кореспонденция, „дар“ не само „учащейся Болгарской юности“ (титул), но и за всеки, „който ище да сочини и да напише добри писма“ (с. 5). Съставен за нуждите на образованието от двама от най-известните учители от онова време, той е и модерният учебник, който да отговаря на потребностите

и социалните взаимодействия на новия „политический человек“ (с. 11), моделирайки езика в неговите писмени връзки.

Послателникът следва класическата структура на подобен тип наръчници за писане на светски писма, характерни както за гръцката, така и за западната антична и средновековна традиция³: дефиниция, цел, класификация, ред на съставните части на писмото и стилистични насоки (Newbold 2008, p. 272). Наследената композиционна схема е скелетът, върху който е построено изложението: за същността на „списаннаго разговора“ (с. 4); „за доброто избиране на речите и известното тяхно сочинение“ (с. 6) „за посланияте съществителни части“ (с. 11); „за посланните видове“ (с. 21). Епистоларната традиция оказват влияние и върху разбиранята на двамата автори за езиковата и стилистичната страна на писмото като „писмянно художество“ (с. 3), чието постигане изисква следването на определени правила, засягащи както формалния (външен) строеж на текста и неговия смитовосъдържателен план, така и определения за изразяване или изказване на смисъла подбор и съчетание на езикови средства (Ророва 1994, p. 41).

Всъщност цялата „предручна“ книга има една голяма цел – да въведе своите читатели в „составлений на доброто писание“ на „красни писма“, постигането на което изисква „повелико внимание, и помногое известие (знание)“ (с. 4). Като хора, отдадени на филологията, но и на словото, Бозвели и Васкидович разгръщат тази представа в концепция, зад която се крие идеята за създаването на текст като висше интелектуално умение, за писането като изкуството сред науките:

„От всите изобретений, колкото благополучно възмечта, и измисли человеческий ум, нема друго толико пополезно и понуждно, колкото е писмянното художество. Това безсмертно художество, пренесе всити художества и науки, у верх на совершенството“ (с. 3).

Навярно и това е една от причините писмовникът да е замислен и издаден като шестата част на Детеводството – след граматиката, която да предостави правописните правила, след нравовчението, което да постулира етичните норми (двете основни начала, необходими за писането на добри и уместни писма). И в същото време да възплъщава мисълта за третото начало, за художеството, което се изразява в обработването на езика и подбора на изразните средства.

За човек като Бозвели, за когото диалогичността, възплътена във всичките му произведения и начинания, стои в самата същност на отношенията му със света, и за неговия съратник Васкидович свободата и искреността в общуването са устоите, на които се крепят човешките взаимоотношения. Те са онези неизменни условия, на които трябва да се обляга както говоренето „уста с уста с нашего приятеля“, така и писмото, защото въпреки различните средства и „местното от далечение“ при осъществяването им, в основата си и два-

та начина на комуникация представляват събеседване, размяна на мисли и чувства между двама души:

„а писмото ся нарича Послание, а просто писмо. И ся разговаряме, както чрез уста, убявляюще нашите помисли и желаний“ (с. 4).

С тази фраза започва същинският текст на Послателника, тя е задължителното Първо/„Первый §“ (с. 4) от дългия списък със стилистични изисквания и насоки за създаването на добри „послания“. Но отбелязвайки своите разбирания за природата на общуването, двамата автори не пропускат да разяснят разликата между писменото и устното общуване. Без да се оправдават със спонтанността като една от характеристиките на естествения разговор, Бозвели и Васкидович обръщат внимание на негативните последствия от нея – възможното празнодумство, многословие и „говори неразумни“ (с. 4) – все черти, които не бива да бъдат допускани в езика на писмото. През този ъгъл на разсъждение паралелите между вербалната и писмената комуникация предоставят на възприемателите на книгата възможността да видят и да осъзнаят преимуществата на „списания разговор“, както и необходимостта към него да се подходи с внимание, отговорност и предварителна подготовка.

В съотношението между писмено и устно неподготвеността, представена като недостатък, е противопоставена на представата за простота (непринудеността). По този начин простотата се превръща в стилистично изискване, което двамата отбелязват в контекста на условието за адекватност – адекватност не само по отношение на адресата на писмото, но и в тона на общуване:

„безчинно и достойно смешно би било, когато ся разговаряме, да произношаваме речи високи и гордостнии: и когато писуваме послание, да писуваме весма много просто“ (с. 5).

Преди да пристъпят към конкретните особености на писмото като отделен жанр на „писмянното художество“ (с. 3) със свои характеристики, атрибути и реквизити, двамата учители излагат методически наставления за написването и съставянето на „совершенното“ съчинение. Според Бозвели и Васкидович добрата структура, свързана с правилното определяне на темата и подреждането на съставните части на текста, както и последователността на мисълта са двете най-важни предпоставки за реализиране на определената цел – осъществяването на цялостния замисъл и съответно предаването на цялостния смисъл на посланието. А това, от своя страна, се постига с краткост и яснота на изказа:

„За да буди това, подобава первом някой добре да смисли общо работата, и после да я раздели на нейните известни части, и да я пригледа потенко совершеннейше. И то бива ако прилепи вниманието си у существенната страна, без да ся разносва мислата безделно“ (с. 5).

Следвайки това разбиране, Бозвели и Васкидович започват своя преглед на епистоларната теория с коментар върху съставянето на най-важната, най-съществената структурна част на всяко писмо – съдържанието, а „учението“ им

насочва читателя към преследването на езиковата правилност и стилистичната издържаност на текста, на които трябва да бъде подчинено комуникативно намерение, интенцията на адресанта.

Като „первото състояние, на доброто послание“ те посочват „явлението, правописанното пригледване“ (с. 6). Представянето на изискванията и препоставките за съставянето на добри писма като йерархия от умения и знания, в която челно място заема „изкусното“ владение на езика, не идва от риторичната теория, с която Бозвели и Васкидович са, малко или много, запознати, а от собствения им поглед на просветители, учители и граматисти (Popova 1994, p. 42). Затова никак не е случайно, че техният теоретичен екскурз започва от езика на писмото. Като строители и ревнители на българския език, те приоритетно извеждат придържането към книжовноезиковите правила и правилата за подбор на изразните средства, т.е. „доброто избране на речите, и известното тяхно сочинение“ (с. 6) за най-важната характеристика на „явлението“ на писмото. Върху това съотношение между правилното и красивото двамата изграждат своя концепция за езика и стила на писмото, в основата на която лежат два принципа: „Пиши както говориш“ (с. 8) и „Пиши добре“ (с. 6). Заложени като ръководните начала за създаване на „посланствата“, в същността си те отразяват и голямата идея на българския XIX в. за създаване на книжовен език. В тях сякаш Бозвели и Васкидович вмъкват своето решение на проблема за характера на езика, а именно да се изгради на базата на говоримия, но с обработени за по-висока употреба и по-престижна форма средства.

По отношение на езика на писмата под знаменателя на максимата „Пиши добре“ съавторите коментират някои основни изисквания като уместност, яснота и точност в контекста на актуалния в книжовноезиковото строителство от втората и третата четвърт на XIX век въпрос за правилността. За учителите и педагозите Бозвели и Васкидович познаването на книжовноезиковите правила и уменията за изразяване, за боравене с езика са не просто способности, а и добродетели. В техните очи неспазването на правилността се превръща в предпоставка за неуспешна комуникация, за „велико недоумение“ (с. 7), защото, от една страна, спъва постигането на поставените комуникативни цели, а от друга – дискредитира и самия адресант, представя го като някой, който не умее да създава текст, подчинен на изискванията за точност и яснота, и по този начин не проявява дължимото уважение към своя събеседник. Затова препоръчват „на посланописателя да прилежава да е искусен, и да има понятие добре в Грамматическите правила, защо Грамматиката е ключ за всички науки“ (с. 7).

Евентуалната липса на почит към адресата се разглежда и през призмата на властващата по онова време просвещенска философия за двуединството между морал и естетика, между доброто и красивото, която тук се проявява и в съотношението между правописа и краснописа. Грозното писане, което е

и трудно за разчитане, е определено като „похулно“ (с. 7) и обидно, като признак на неуважение. И в този смисъл се свързва с изискването за уместност – не само на езика, но и на външното, формалното му представяне.

На свой ред, същото отношение към получателя като неизменния фактор, който влияе върху избора на изразните средства, и същото съотношение между правилното и благонравното е заложено и в следващото условие „за съставлението или речението“ (с. 7), т.е. за добрата вътрешна организация на съдържанието на писмото. Във филологическите представи на Бозвели и Васкидович доброто писмено изказване (писменото „произношение“) изисква добра структура, която се изразява в ясно поставяне на целите, последователност на мисълта и спазване на причинно-следствените връзки в текста:

„за то подобава внимателно да внимаваме работата, и да отбягваме прилежно от всичките колкото продължават залудно посланието, защо колкото пократки и посладостнии са периодите: толико подобро и по красно бива речението и произношението“ (с. 7).

Погледът към писмения текст като единна цялост от изразяване и съдържание предоставя на двамата автори на Послателника възможността да обосноват и своя втори принцип, на който трябва да се обляга съставянето на всяко писмо: „Пиши както говориш“ (с. 8). Те го поставят в центъра на разбирането за необходимостта от специфичен подбор, стилистична обработеност и уместност на езиковите средства. И макар на пръв поглед в него да се съдържа известно противоречие, всъщност в максимата „Пиши както говориш“ Бозвели и Васкидович влагат своята представа за висок, обработен, книжовен език – не просто език, който се говори, а език, който изпълнява други функции и се различава от разговорния. В синхрон с гласовете на епохата, те обвързват този възглед с просвещенската идея за знанието и познанието, затова отреждат първостепенна роля на „учения“, на образования, който владее книжовния език:

„Обаче това добро изречение ся предобива, от содружеството и разговарянieto с учените чловеци. Защо учените писуват и говорят, както мислят: оттука исхожда друго правило на това добропорядочно изречение.

Пиши както говориш. – Известителни на добро произношение са: ЯВЛЕНИЕТО. КРАТКОТО. СЛАДОСТНОТО. ПОСЛЕДИЕТО. И ЕДИНОЕСТЕСТВЕННОТО НА МИСЛИТЕ“ (с. 8).

В този списък от класическите стилистични изисквания за правилност, краткост, простота, уместност и красота на езика, наследен още от античните постановки на риториката (Ророва 1994, р. 36), двамата автори обосновават ролята на писмото като средство за социална интеракция. По този начин, от една страна, спазването на тези изисквания се разглежда като особено важна предпоставка за доброто, подходящото взаимодействие между „оногова, който писува“, и „оногова, който го приема“ (с. 9). А от друга, отговаря на обучителните цели на Послателника и дава начални познания за съществуването

на социална йерархия и нуждата от съобразяване със социалния статус на адресата (Newbold 2008, p. 272).

Разглеждайки тези изисквания като цялост, като сноп от стилистични условия, Бозвели и Васкидович влагат своето виждане за иманентната връзка и баланса между „правите и добрите смисли на работата“ (с. 8), между езика и стила на писмото. През призмата на дейността им като граматични и книжовноезикови строители „доброто произношение (изразяване – бел. моя, М. М.)“ и „художно-правилното“ (с. 8) стилистично издържано съчинение се постига не само чрез следването на правописните правила и „ако отбира някои прилежно чисти речи, и доблоразумни сочинителства“ (с. 8), а и чрез спазването на пунктуационните правила. В този контекст препинателните знаци са разгледани както от формалната им страна – като свидетелство за образоваността на „списателя“ и съответно „посланносписателя“, така и като инструменти за предаване на ясен и точен смисъл, които служат за оформяне на добрия стил на писмото.

След изискването за правилност като първото стилистично изискване, с което „посланосписателя (...)“ дася гриже за да содейства чувствително посланието“ (с. 9), съавторите посочват, че „второто съставително е на доброто послание, Краткото“ (с. 9), в което се съдържа и изискването за простотата на изказа. Краткостта наред с уместността и красотата на езика като основни изисквания на епистоларния стил, наследени от античната и средновековната риторика, се отбелязват както в гръцките, така и в латинските писмовници и техните продължители от Новото време (вж. Newbold 2008, p. 272). Както споменава В. Попова, коментирайки прехода от риторика към стилистика в историята на българската филологическа мисъл, през Възраждането простотата е осъзнавана като основен естетически критерий на писмото (Ророва 1994, p. 36). Същата постановка се открива и в Послателника на Бозвели и Васкидович, а липсата на простота е определена като нравствен недостатък, оприличен с „гнусост“ (с. 9).

За „трето съществително, и потребно съставление, на доброто произношение“ в Послателника е отбелязано „последованието“ (с. 9). Според двамата свищовски учители това предписание не е обвързано само и единствено с формалната страна на въпроса и еднопластовото понятие за правилната подредба и добрата структура („добро совокупление“) на текста на писмото, а и с идеята за яснотата („праваго смишления“) като стилистично изискване и като предпоставка за успеха на епистоларното послание.

На свой ред, те го разглеждат във връзка и със следващото стилистично изискване – „сладостното“ (с. 10). Според В. Попова, що се отнася до онова, което днес наричаме стил (понятие, което у авторите на Послателника отсъства), за Бозвели и Васкидович той се крие в „естествената сладост“ (Ророва 1994, p. 42). Тя, от своя страна, е отличителен белег на високия писмен език, на изкусното „умеене“ (с. 7) на езика. Според двамата автори достигането до нея е майсторство, което се изгражда, култивира се и се овладява чрез образованост, начетеност и следва-

не на добрия пример. В своето упътване за стила на писмото те отбелязват като качества на сладостния, красивия език умереността и благоразумието – както по отношение на подбора и организацията на изразните средства, така и по отношение на простотата като естественост на изказа:

„Но посланнописателя подобава, колкото можи да отбягва от многоискусний речи: от злоревностное, сухотное, многогордостное, и многопростое изречение. Да отбягва от вместиелнийте периоди: и от многодолгите сочинений. Прочее колокоето може искусно и лесновразумително да сотворява периодите кругли (вити), и произношение сладостно, без да отпадава от сладостно-порядочно правило“ (с. 10).

Разглеждайки размяната на писма като социално взаимодействие, осъществено чрез писмен разговор, Бозвели и Васкидович твърдо застават зад схващането, че книжовността на езиковите средства трябва да отговаря на високия, официалния стил, който подобно общуване изисква, независимо дали пишем на „отколешен (одавнешен) приятел“, или на „непознайно“ лице (с. 11). Именно деловитостта (Radkova 1995, р. 148) и съобразяването с обществените отношения, със социалната йерархия и статуса („политическото докарвани“) на адресата са посочени като необходими изисквания към езика на писмото:

„Того ради пред всите е должен посланнописателя, да пригледва с велико прилежание политическото докарвани, и приличното происношение на посланствата: и да смисля образа и расположениета на оногова, кому то писува, и които обязательства има с него“ (с. 11).

Бозвели и Васкидович обръщат внимание и на още едно важно условие, на което трябва да бъде подчинено писменото общуване – вежливостта. Те я разглеждат не само като стилистично изискване към езика на писмото, но и изобщо като качество на речевата практика на образования човек, като добродетел, свързана с „добронравието“, но в същото време и с добродържанието (Radkova 1995, р. 127). Според тях „найдобрити средства с които можи всякий да предобий любов от другийте, е, красотата и учтивословието“ (с. 11). В техните виждания учтивостта е конкретната проява на принципа на положителното езиково действие, предпоставката за успешни взаимоотношения с другите, която предоставя на човека място в обществото, защото му помага да бъде уважаван, да бъде окачествен като морален и възпитан, „да предобий това почествование, на доброто докарвани“ (с. 11).

Именно тези разсъждения на двамата автори насочват към тяхното възрожденско виждане за това, което днес определяме като култура – понятие, което в този си вид не може да се открие в текста на Послателника, но чието разбиране те влагат във възприетите от гръцки език и разпространени през XVIII и XIX век понятия *политика*, *политически* с двойното им значение ‘културен’, от една страна, и ‘обществен, граждански’, от друга. Според Бозвели и Васкидович единствено културният човек („политический человек“), който спазва

общоприетите етични и етикетни норми в съжителството с другите, може да бъде приет като равноправен и уважаван член на съобществото. В своята „предручна“ книга те учат своите читатели, че моралът в живота и в отношенията трябва да се пренася и в писаните разговори. И затова като най-висша ценност в нравственото възпитание, която преминава като водеща нишка през всичките им произведения (Radkova 1995, p. 127; Radkova 1995, p. 141), определят отговорността пред обществото и работата за обществото. В техните очи „политическото сопричастие“ е задължение за всеки:

„Политическият човек живее всякога според добронравните правила, които восприимват не само сопричастний живот, и личното обхождани: но имат и едно друго обязательство, на политическо сопричастие: и найвече което изпълняват разговора, чрез устата, за местното разстояние и за разний обстоятелства, когато неможиме лично да направиме това: тогда прочее както пазиме в личното обхождани, това сушо надлежава и в списаните разговори, да пазиме“ (с. 11 – 12).

Приносът на „Славеноболгарский предручний послателник“ от Неофит Бозвели и Емануил Васкидович за развитието на възрожденската епистоларна култура е безспорен. Предложените в него стилистични и езикови правила за писане на добри и уместни писма са не само израз на „стремежа да се осмисли (и канонизира) епистоларната практика“ (Damyanova 1995, p. 23), но и опит за въвеждането на незапознатия читател в полето на сложната тема за човешките взаимоотношения като израз на социална интеракция. В този контекст от учители по граматика и нравственост двамата автори се превръщат в учители „по общество“, които чрез своите съвети за „доброто писание“ на „красни писма“ спомагат за изграждането на личността не в битов, а в социален план (Porova 1994, p. 39).

Благодарности. Статията е написана благодарение на финансиране, осигурено от Фонд „Научни изследвания“ по проект № КП-06-Н40/8 на тема „Писмовниците на Българското възраждане като източник за формирането и функционирането на книжовния език“.

БЕЛЕЖКИ

1. Всички цитати от първичните източници са дадени с осъвременен правопис, но със запазени фонетични и морфологични особености и непроменена пунктуация.
2. Въсщност Послателникът на Неофит Бозвели и Емануил Васкидович и „Писменик общополезен“ на Христати Павлович, излезли в споменатата 1835 г., са първите два писмовника в историята на българската дидактична литература.

3. За средновековните разбирания за *ars dictaminis* – учението за съставяне на официални писма, наследено от Античността, вж. още Popova 1994: 36; Burton 2007; Richardson 2007 и проч.

ЛИТЕРАТУРА

- BURTON, G., 2007. From *Ars dictaminis* to *Ars conscribendi epistolis*: Renaissance Letter-Writing Manuals in the Context of Humanism. *Letter-writing Manuals and Instruction from Antiquity to the Present*, pp. 88 – 101. Edited by Carol Poster and Linda C. Mitchell. Columbia, South Carolina: The University of South Carolina Press.
- ДАМЯНОВА, Р., 1995. *Писмата в културата на Българското възрождане*. Шумен: ГЛУКАС.
- НЕОФИТ БОЗВЕЛИ; ВАСКИДОВИЧ, Е., 1835. *Славеноболгарский предручний послателник за наставление на болгарските юноши*. В Крагуевце: У Княжеско-Сербской Типографии.
- NEWBOLD, W. W., 2008. Traditional, Practical, Entertaining: Two Early English Letter Writing Manuals. *Rhetorica*. Vol. 26, № 3, pp. 267 – 300.
- ПОПОВА, В., 1994. *Българската стилистика до 50-те години на XX в.* София: УИ „Св. Климент Охридски“.
- РАДКОВА, Р., 1995. *Интелигенцията и нравствеността през Възрождането (XVIII – първата половина на XIX век)*. София: АИ „Проф. Марин Дринов“.
- RICHARDSON, M., 2007. The *Ars dictaminis*, the Formulary, and Medieval Epistolary Practice. *Letter-writing Manuals and Instruction from Antiquity to the Present*, pp. 52 – 66. Edited by Carol Poster and Linda C. Mitchell. Columbia, South Carolina: The University of South Carolina Press.

REFERENCES

- BURTON, G., 2007. From *Ars dictaminis* to *Ars conscribendi epistolis*: Renaissance Letter-Writing Manuals in the Context of Humanism. *Letter-writing Manuals and Instruction from Antiquity to the Present*, pp. 88 – 101. Edited by Carol Poster and Linda C. Mitchell. Columbia, South Carolina: The University of South Carolina Press.
- DAMYANOVA, R., 1995. *Pismata v kulturata na Balgarskoto vazrazhdane*. Shumen: GLUKAS.
- NEOPHYTEBOZVELY; VASKIDOVITCH, E., 1835. *Slavenobolgarskiy predruchniy poslatelnik za nastavlenia na bolgarskite yunoshi*. V Kragevvtse: U Knyazhesko-Serbskoy Tipografii.
- NEWBOLD, W. W., 2008. Traditional, Practical, Entertaining: Two Early English Letter Writing Manuals. *Rhetorica*. Vol. 26, № 3, pp. 267 – 300.

- POPOVA, V., 1994. *Balgarskata stilistika do 50-te godini na XX v.* Sofia: Sv. Kliment Ohridski.
- RADKOVA, R., 1995. *Inteligentsiyata i npravstvenostta prez Vazrazhdaneto (XVIII – parvata polovina na XIX vek).* Sofia: Prof. Marin Drinov.
- RICHARDSON, M., 2007. The Ars dictaminis, the Formulary, and Medieval Epistolary Practice. *Letter-writing Manuals and Instruction from Antiquity to the Present*, pp. 52 – 66. Edited by Carol Poster and Linda C. Mitchell. Columbia, South Carolina: The University of South Carolina Press.

**STROKES FROM THE EPISTOLARY THEORY ABOUT
“THE PROPER WAY OF WRITING“ OF “BEAUTIFUL
LETTERS“ IN THE “SLAVENOBOLGARSKIY PREDRUCHNIY
POSLATELNIK ZA NASTAVLENIE
NA BOLGARSKITE YUNOSHI” (1835)
BY NEOPHYTE BOZVELY AND EMANUIL VASKIDOVITCH**

Abstract. The hereby offered article points out some strokes from the revival epistolary theory that is presented on the pages of the letter-writing manual “Slavenobolgarskiy predruchniy poslatelnik za nastavleniya na bolgarski yunoshi” (1835) by Neophyte Bozvely nad Emanuil Vaskidovitch. The main target of the following research is the philological insight of the two teachers from Svishtov in the aspects of soundness of language and its stylistic perfection, and their following instructions concerning the writing of good and proper letters.

Following the basic beliefs of the European Enlightenment and especially the correlation between the right, the virtuous and the beautiful, Bozvely and Vaskidovitch are constructing their own concept about the language and style of the letter by planting the two principles: “Write good when you do” and “Write just as you speak”. Under the banner of these two absolutes the coauthors introduce the stylistic demands for brevity, simplicity, aptness and beauty of language.

Keywords: Neophyte Bozvely; Emanuil Vaskidovitch; didactic literature; letter-writing manuals; epistolary theory; epistolary style

✉ **Dr. Maria Mitskova, Assist. Prof.**

Department of Language and Specialized Training of International Students
Paisii Hilendarski University of Plovdiv
Plovdiv, Bulgaria

E-mail: m_mitskova@yahoo.com; mitskova@uni-plovdiv.bg